

(Рокфеллерів, Фордів, Морганів, Дюпонів, Меллонів, Бостонська, Клівлендська, Техаска та ін. групи) контролювали 85 пром. компаній, що виробляють бл. 40% пром. продукції країни. В Англії на фін. групи (Ротшильдів — Семюеля — Опленгеймера, «Ллойд» — «Нешел провіншел», «Мідленд» — «Хілл, Хіггінстон», «Пруденшел», «Імпіріал кемікал індустріс», «Юнілевер» — «Філліпс» та ін.) припадає близько 30% промислової продукції. Економіку і політику ФРН контролюють фінансові групи — «Дойче банк», «Дрезднер банк», Крумма, Сіменса, Фліка, Тіссена і спадкоємці «І. Г. Фарбеніндустрі», в Японії — Міцубісі, Міцубісі, Ясуда, Сумітомо. О. ф. паує не тільки в межах окремих країн, але й у масштабах всього капіталістич. світу. Майже третина світового капіталістичного виробництва зосереджена в руках всього лише 200 найбільших монополій. Вони формують реакційну внутрішню і агресивну зовнішню політику своїх країн. О. ф. США, що взяла на себе роль рятівника сучасного капіталізму, намагається об'єднати сили імперіалізму проти соціалізму і комунізму.

ОЛІГОКЛАЗ (від грец. *ὀλίγος* — незначний і *κλάσις* — розщеплення) — породотворюючий мінерал з групи *польових шпатів*; являє собою ізоморфну суміш 10—30% *анортиту* $\text{Ca}[\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_8]$ та 70—90% *альбіту* $\text{Na}[\text{AlSi}_3\text{O}_8]$. За хім. складом відноситься до кислих плагіоклазів. Кристалізується в триклінній системі. Див. *Плагіоклази*.

ОЛІГОПОЛІЯ (від грец. *ὀλίγος* — незначний і *πώλεω* — продаю, торгую) — термін, що вживається буржуазними економістами для позначення панування в деяких галузях промисловості кількох великих компаній, трестів, концернів, на відміну від монополії, яку вони визнають лише в разі панування однієї компанії. Апологети монополістич. капіталізму теорією «олігополії» намагаються довести, що в жодній галузі пром-сті немає неподільного панування однієї компанії, а є О. — влада кількох фірм, а тому ніби не існує монопольного прибутку. В дійсності монополістичне панування трестів або концернів визначається не стільки їх кількістю в тій або іншій галузі, скільки їхньою могутністю. Напр., в алюмінієвій пром-сті США панує трест «*Алюмініум компані оф Америка*», що виробляє бл. 50% алюмінію в країні. Три найбільші компанії мідної пром-сті США — «Кеннекот коппер корпорейшен», «Анаконда коппер майнінг К^о» і «Фелікс Додж корпорейшен» — контролюють бл. $\frac{3}{4}$ запасів і до 90% виплавки й рафінування міді в країні. Домінуюча роль цих компаній у виробництві продукції дає їм можливість одержання монопольного прибутку. Найбільші компанії, що панують в якійсь галузі пром-сті, часто для цього укладають картельні угоди (див. *Картель*), домовляються між собою про спільний контроль над ринком. Для штучного підвищення цін і одержання монопольного прибутку монополії використовують підпорядкований їм державний апарат (див. *Монополії капіталістичні*).

ОЛІГОТРОФНІ РОСЛИНИ (від грец. *ὀλίγος* — незначний і *τροφή* — їжа, живлення) — рослини, мало вимогливі до вмісту поживних речовин у ґрунті, напр. сфагнові мохи, верес, біловус та інші.

ОЛІГОФРЕНІЯ (від грец. *ὀλίγος* — малий, незначний і *φρήν* — розум) — недоумкуватість, природжене або набуте в ранньому дитинстві психічне недорозвинення. Причини: внутрішньоутробні травми, інтоксикації (напр., алкогольна), інфекції (сифіліс, токсоплазмоз тощо), родові травми новонароджених, захворювання у них (менінгіт, енцефаліт), розлади функцій залоз внутрішньої секреції (*кретинізм*, мікседема). Розрізняють три форми О. — дебільність (легкий ступінь О.), імбецильність (більш виявлений, середній ступінь О.) та *ідіотію* (найтяжчий ступінь О.).

Дебільність характеризується недостатньою кмітливістю, некритичним оцінюванням різних життєвих обставин, неспроможністю правильно аналізувати та узагальнювати явища. Мислення елементарне (використовуються готові штампи), поведінка одноманітна, спостерігається схильність до беззмістового копіювання.

Імбецили і оволодівають елементами мови, але запас слів у них дуже малий, порушена артикуляція мовлення. Мислення розвинене слабо. Імбецили не здатні до узагальнень та абстрактного мислення. При правильному вихованні їм вдається прищепити елементарні трудові навички.

Ідіотія характеризується відсутністю вищих психічних функцій; мова не розвивається, увага не зосереджується. Спостерігається підвищена безладна рухливість. Рухи ідіотів незграбні, з одноманітним хитанням усього тіла — т. з. «рухи ідіотів». При невдоволенні проявляють злобність, кусаються, дряпаються. У тяжких випадках неможливо виробити умовні рефлекси. Часто бувають дефекти зору, слуху, нюху, смаку. Для ідіотів характерна ненажерливість, неохайність. У деяких випадках ідіоти можуть впізнавати оточуючих, розуміти звернення, вимовляти окремі слова.

Для всіх ступенів О. у тій чи ін. мірі характерне порушення основних нервових процесів — *збудження* і *гальмування*; що перешкоджає утворенню умовних рефлексів. О. часто супроводиться фізич. вадами розвитку. Лікування О. полягає у прищепленні хворим деяких трудових навичок. З медикаментозних засобів застосовують глютамінову кислоту, ліпоцеребрин, вітаміни. Профілактика — заходи по охороні материнства і дитинства, боротьба з інфекційними захворюваннями та інтоксикаціями вагітних.

ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКА — галузь педагогіки, що стосується навчання та виховання розумово відсталих дітей. До них належать діти-олігофрени (див. *Олігофренія*), а також діти, що перенесли в пізньому віці мозкові хвороби (*менінгіт, енцефаліт*), які призвели до органічного ураження центральної нервової системи та порушення нормальної її діяльності. В окрему науку О. виділилась наприкінці 19 ст. Сучасна радянська О., розробляючи спец. програми, методи навчання та виховання розумово відсталих дітей, спирається на загальні принципи рад. педагогіки, на вчення І. П. Павлова про *вищу нервову діяльність*, його положення про компенсацію властивість центральної нервової системи. Для розумово відсталих дітей в Україні, як і в усьому Радянському Союзі, створена мережа закладів, зокрема *допоміжні школи*.